

Fra regionale vækstmiljøer til nationale styrkepositioner

– Historien om den danske klynge- og netværksindsats

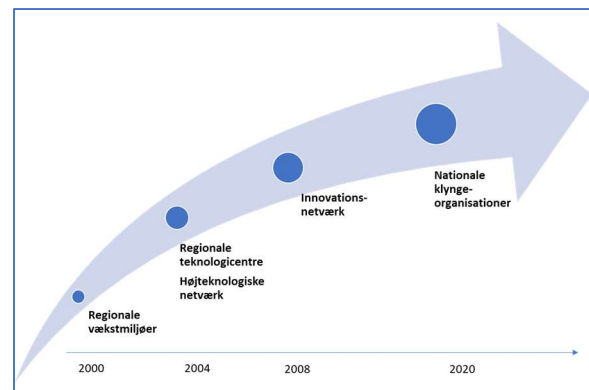

Fortalt i 6 kapitler

Kapitel 2. Parallelle netværksordninger 2004-2007

Første kapitel fortalte historien om det første klyngeprogram herhjemme – forsøgsordningen Regionale vækstmiljøer – som kørte fra 2000-2003. I dette kapitel sættes der fokus på næste fase i klyngeprogrammets udvikling. En fase, som blev præget af, at Videnskabsministeriet etablerede to forskellige netværksprogrammer, som kørte parallelt.

Da evalueringen af forsøgsordningen med Regionale vækstmiljøer forelå, tog regeringen og UFM en tænkepause i forhold til, om ordningen skulle videreføres og i givet fald hvordan. Der opstod således et vakuum i 2004, hvor der var usikkerhed om videreførelsen, og hvor vækstmiljøerne måtte klare sig for begrænsede midler, mens man ventede på en afklaring. Afklaringen kom først i 2005, hvor man besluttede at fortsætte ordningen med visse justeringer under navnet "Regionale Teknologicentre".

Parallelt hermed lancerede regeringen et andet netværksinitiativ – "Højteknologiske netværk" - som skulle styrke brobygningen og samspillet mellem universiteter og erhvervsliv.

Højteknologiske netværk

Under overskriften "Fra tanke til faktura" lancerede regeringen i 2003 en særlig handlingsplan for at styrke samspillet mellem forskning og erhvervsliv. Målet var, at den offentlige forskning i langt højere grad skulle nyttiggøres og skabe værdi for erhvervslivet, hvilket også var et vigtigt rationale for at S-V-regeringen i 2001 etablerede et Videnskabsministerium, der samlede forskning, universitetsuddannelser og innovation.

Et af de nye initiativer, der udsprang af handlingsplanen, var en ny netværksordning - Højteknologiske Netværk. Formålet med den nye ordning var at skabe varige samarbejdsrelationer mellem forskningsinstitutioner (særligt universiteter) og virksomheder om forskning og innovation inden for særligt perspektivrige højteknologiske områder som fx ikt, bio-og nanoteknologi. Inspirationen kom bl.a. fra England, der på det tidspunkt havde et lignende højtprofileret netværksprogram.

Hvad er et højteknologisk netværk?

Et højteknologisk netværk er en ramme om samarbejde og partnerskab mellem virksomheder og videninstitutioner. Netværkene skal skabe mulighed for, at virksomheder og videninstitutioner i fællesskab kan mødes, udvikle og formidle viden til løsning af teknologiske problemstillinger. Videnskabsministeriet medfinansierer oprettelsen og driften af netværkene. Netværkenes opgaver var at lave strategiudvikling, matchmaking og tilbyde virksomhedsrettede ydelser.

Videnskabsministeriet gennemførte udbud af højteknologiske netværk i henholdsvis 2005 og 2006. I alt blev 12 højteknologiske netværk etableret, flest med fokus på ikt, energi og bioteknologi. Netværkene fik i første omgang en toårig bevilling, men blev efterfølgende forlænget i yderligere 1-2 år. De højteknologiske netværk var som udgangspunkt nationale. Men til gengæld kunne hvert universitet etablere sit "eget" netværk, hvilket i nogle tilfælde resulterede i fagligt overlappende netværk.

Netværkene rådede ikke over egne projektmidler og måtte derfor bruge ekstra kræfter på efterfølgende at finde anden finansiering for at kunne realisere samarbejdsprojekterne. Det viste sig at være en udfordring i forhold til at omsætte den gennemførte matchmaking til konkrete samarbejdsaktiviteter.

Regionale Teknologicentre – en videreførelse af vækstmiljøerne

I 2004 udarbejdede Videnskabsministeriet handlingsplanen "Viden flytter ud", der satte fokus på, hvordan den viden, der blev skabt på universiteterne og de øvrige videninstitutioner i storbyerne, også kom de øvrige dele af landet til gavn. De regionale vækstmiljøer havde i høj grad dette fokus, og det var derfor naturligt at lancere en videreførelse af ordningen som et centralt initiativ i handlingsplanen.

Ministeriet valgte at lancere ordningen under et nyt navn – Regionale Teknologicentre – for at signalere, at der nu blev lagt større vægt på brobygning og samspil med forskning og teknologi i netværkene/centrene.

Formålet med de Regionale teknologcentre

Det overordnede formål med de **regionale teknologcentre** var at styrke videnbaseret vækst og udvikling i regionerne uden for landets storbyer. Mere konkret skulle de regionale teknologcentre medvirke til:

- At der etableres kompetence- og videnmiljøer, der kan styrke innovation og vækst inden for de erhvervsområder, hvor regionerne uden for storbyerne har særlige styrker og udviklingspotentialer.
- At der skabes stærke samarbejdsrelationer mellem virksomheder i områder uden for storbyerne og forsknings- og uddannelsesinstitutioner, GTS-institutter og andre videnmiljøer, der har betydning for det regionale erhvervslivs udvikling
- At forsknings- og uddannelsesinstitutionerne får mulighed for at spille en større rolle i den regionale erhvervsudvikling.

Retningslinjerne for ordningen blev justeret i overensstemmelse med det øgede fokus på brobygning og samspil med forskning. De væsentligste ændringer var at indføre krav om deltagelse af universiteter i partnerkredsen (i vækstmiljøerne behøvede universiteter ikke at deltage), samt at centrenes aktiviteter i højere grad skulle have fokus på at etablere FoU- og innovationsprojekter, hvor der i vækstmiljøerne var et større fokus på udvikling af (særligt erhvervsfaglige) kompetence- og uddannelsesstilbud.

Ændringerne var dog ikke større end, at der reelt var tale om en videreførelse af Vækstmiljø-ordningen. Det var derfor også relativt nemt for de fleste af de eksisterende vækstmiljøer at tilpasse sig de nye krav og søge om videreførelse.

Mens Videnskabsministeriet var i gang med at forberede første ansøgningsrunde af regionale teknologcentre, blev der truffet en politisk beslutning, der fik betydelige konsekvenser for udbuddet. Op til folketingsvalget i 2005 lukkede et stort slagteri i Nordjylland, og med udsigten til færre arbejdspladser

lovede regeringen at afsætte en særlig hjælpepakke på 200 mio. kr. til at stimulere vækst og udvikling i Nordjylland. Heraf skulle Videnskabsministeriet bidrage med 35 mio. kr., og pengene skulle tages fra bevillingen til regionale teknologcentre, der var den eneste regionalt orienterede ordning i ministeriet.

Det betød, at ca. halvdelen af den samlede pulje, der var til rådighed til udbuddet, skulle øremærkes til teknologcentre i Nordjylland. Der blev som følge heraf gennemført en særlig forhandlingsproces parallelt med udbuddet, der resulterede i, at der blev bevilget midler til fire regionale teknologcentre i Nordjylland for perioden 2006-2010. Alle fire centre havde hjemsted på Aalborg Universitet.

Da det ordinære udbud af teknologcentre skulle afgøres, så VTU sig nødsaget til at fordele de resterende 35 mio. kr. "tyndere ud" end oprindeligt tænkt, for at kunne imødekomme en rimelig andel af de gode ansøgninger, der var modtaget fra resten af landet. Denne løsning betød, dels at der blev givet små bevillinger til de syv regionale vækstmiljøer, der blev videreført som teknologcentre, og dels at de i første omgang kun fik en toårig bevilling (fra 2006-2008). Man kan derfor konstatere, at Teknologcenterordningen fik en noget turbulent opstart.

Alligevel blev der bevilget midler til i alt 13 teknologcentre, inklusiv de fire i Nordjylland. Teknologcentrene blev endnu mere geografisk koncentreret i Jylland end vækstmiljøerne. 10 ud af 13 havde hjemsted i Jylland, mens Fyn og Sjælland kun husede et center hvert. Til gengæld lykkedes det også Bornholm at få et teknologcenter med fokus på turisme og oplevelsesøkonomi.

"Tiden som regionalt teknologcenter husker jeg først og fremmest som en pionértid, men også tiden hvor vi grundlagde hele robotklyngens succes ved at formulere en række store innovationsprojekter. Det regionale teknologcenter gav os den fornødne basisfinansiering til at opretholde et fokus på klyngeopbygning".

Bjarke Nielsen, daværende netværksleder for RoboCluster

Regionale IKT-kompetencecentre

Foruden de to netværksordninger gennemførte regeringen i perioden 2002-2008 en særlig ikt-indsats i Vestdanmark. Som led heri blev der etableret fire regionale ikt-kompetencecentre på universiteter i Vestdanmark - henholdsvis i Aalborg, Aarhus, Odense og SDU's afdeling i Sønderborg.

Formålet med indsatsen var at styrke udbredelsen og anvendelsen af den nye ikt-forskning i erhvervslivet uden for Hovedstadsregionen. IKT-kompetencecentrene havde fokus på at skabe forsknings- og udviklingssamarbejde mellem virksomheder uden for de store byer og IKT-videnmiljøerne på de vstdanske universiteter. Selv om IKT-kompetencecentrene ikke direkte var en netværksordning, havde den et lignende formål med at skabe innovationssamarbejde mellem universiteter og en større gruppe af virksomheder, og derfor blev den – som vi skal se i næste kapitel – også integreret i det nye samlede program for innovationsnetværk, der blev skabt i 2008.

Regeringens globaliseringsstrategi: Forslag om nyt matchmaker-initiativ

I forbindelse med regeringens lancering af den ambitiøse Globaliseringsstrategi i 2006, blev der foretaget et grundigt servicetjek af de eksisterende innovationspolitiske virkemidler, herunder netværksordningerne. Konklusionen var, at der ikke var behov for at etablere nye netværksordninger, men at styrke de

eksisterende. I Globaliseringsstrategien blev der derfor lanceret en sammenlægning af bevillingerne til de eksisterende netværksvirkemidler i én fælles pulje.

Ikke desto mindre indeholdt strategien også en idé om et nyt særligt "matchmaker-initiativ". Idéen var, at der skulle udpeges et antal matchmakere, som skulle opsøge og samle de bedste forskere og erhvervsfolk og igangsætte samarbejdsprojekter mellem virksomheder og forskningsinstitutioner. Det vil sige i bund og grund det, som allerede foregik i de eksisterende netværksordninger, men som åbenbart ikke var tilstrækkeligt synligt. VTU gennemførte på den baggrund en analyse, der viste, at de eksisterende netværksordninger allerede rummede de efterspurgte matchmaker-funktioner, men at de samtidig med fordel kunne udvikles og styrkes yderligere. VTU besluttede derfor at integrere matchmaker-initiativet (og de midler, der var afsat hertil på Finansloven) i det nye sammenlagte innovationsnetværksprogram. Og dermed holde fast i den forenklingsproces, der var påbegyndt, og som vi skal høre mere om i kapitel 3.

Opsamling

De højteknologiske netværk og regionale teknologicentre udsprang af forskellige politiske målsætninger: Hvor førstnævnte udsprang af et ønske om at styrke den kommercielle nyttiggørelse af universiteternes forskning i erhvervslivet ("Fra forskning til faktura"), havde teknologicentrene et regionalpolitisk formål; nemlig at medvirke til at videninstitutionernes viden også skabte vækst og udvikling i virksomhederne uden for universitetsbyerne ("Viden flytter ud"), jf. videnskabsministeren i citatet nedenfor.

En anden principiell forskel var, at de højteknologiske netværk først og fremmest tog udgangspunkt i universiteternes forskningsmæssige styrker ("udbudssiden"), mens teknologicentrene i højere grad tog udgangspunkt i regionalt funderede erhvervsmæssige styrkepositioner eller klynger ("efterspørgselssiden"). Endelig var der også forskelle i det teknologiske/faglige fokus, hvor de højteknologiske netværk (som navnet indikerer) havde fokus på de nye, avancerede teknologiområder, mens teknologicentrene havde et bredere teknologisk sigte, og det var også muligt at fokusere på "blødere" områder så som turisme (selv om ordningens navn måske ikke så tydeligt indikerede dette).

Men når det er sagt, var der samtidig på det operationelle plan væsentlige ligheder mellem de to ordninger. Det var i høj grad de samme konkrete virkemidler, redskaber og aktiviteter som de godkendte netværk og centre kunne iværksætte for bevillingen: dvs. organisering af samarbejdet samt gennemførelse af matchmaking- og vidensspredningsaktiviteter. En væsentlig forskel var dog, at de regionale teknologicentre også havde midler til at igangsætte konkrete mindre pilotprojekter som opfølgning på matchmakingen, mens dette ikke var tilfældet for de højteknologiske netværk.

Som det fremgår, var perioden præget af, at man afprøvede forskellige typer af netværksordninger og virkemidler i forhold til at styrke samspillet mellem videninstitutioner og virksomheder, og med et særligt fokus på de små og mellemstore virksomheder. I sagens natur var det ikke alt, der var lige succesfuldt. Men alle ordninger bidrog med værdifulde erfaringer og læringspunkter til den videre programudvikling.

Efterhånden opstod der også et behov for at skabe et samlet overblik over de klynge- og netværkstilbud, som virksomheder og videninstitutioner kunne benytte sig af. Det overblik blev tilvejebragt i 2008 i en håndbog, der beskrev alle de eksisterende 27 netværk, kompetence- og teknologicentre under det nye samlede navn Innovationsnetværk. Her blev det samtidig tydeligt for alle, at der var betydelige overlap mellem flere netværks og centres faglige fokus. Alene på it-området fandtes der i 2008 syv netværk og centre.

Hvordan processen med at forenkle klyngelandskabet videre forløb og hvordan det nye samlede program for innovationsnetværk kom til at se ud, ser vi nærmere på i næste kapitel.